

RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN
CUMHURBAŞKANLIĞI DÖNEMİNDE
TÜRKİYE'DE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ
DEĞERLENDİRME RAPORU

(2014- 2020)

adalet için
hukukçular

**RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN CUMHURBAŞKANLIĞI DÖNEMİNDE
TÜRKİYE'DE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ
DEĞERLENDİRME RAPORU (2014- 2020)**

İNSAN HAKLARI KOMİSYONU

A) GİRİŞ	4
B) SUÇLAR	
* Türk Ceza Kanunundaki Suçlar	
1) Cumhurbaşkanı Hakaret Suçu	5
2) Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin Kurum ve Organlarını Aşağılama Suçu	7
3) Halk Arasında Korku ve Panik Yaratmak Amacıyla Tehdit Suçu	8
4) Suç İşlemeye Tahrik Suçu	9
5) Suçu ve Suçluyu Övme Suçu	10
6) Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama Suçu	11
* Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa Muhalefet Suçları	
7) Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa Muhalefet Suçu	12
* Terörle Mücadele Kanunundaki Suçlar	
8) Terör Örgütü Propagandası Suçu	13
9) Anayasa Mahkemesinin İhlal Kararları	14
10) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin İhlal Kararları	14
C) SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	15

GİRİŞ:

Adalet İçin Hukukçular olarak, 10 Aralık İnsan Hakları Günü için hazırlamış olduğumuz ifade özgürlüğü raporu, 2014-2020 yılları arasında ifade özgürlüğü ile doğrudan ilişkili olan suç tipleri bakımından açılan soruşturma dosyaları ile kamu davası dosyalarına ilişkin Adalet Bakanlığı İstatistik Genel Müdürlüğü'nün verilerinin derlenmesi sonucunda hazırlanmıştır.¹

2014-2020 yılları arasında ifade özgürlüğü çerçevesindeki bireysel ve/veya toplu düşünce ve ifade açıklamalarına ilişkin olarak yürütülen soruşturmalar ile kamu davalarının özellikle sayısal verilerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Raporda incelenen veri tarihlerinin 2021 yılını içermemesinin sebebi 2021 yılı verilerinin bir sonraki yıl açıklanacak olmasından kaynaklanmaktadır. Sayısal veriler Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nün internet sitesinden alınmıştır.²

Raporda yöntemsel olarak belirli bazı suçların seçilmesinin nedeni, seçilen suç tiplerinin düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında uygulamada en fazla hak ihlalleriyle karşılan suç tipleri olması sebebiyledir.

2014-2020 yıllarının tercih edilmesinin iki temel nedeninden biri Gezi direnişine katılanlar hakkında açılan davaların yoğunlukla 2014 yılında başlaması, diğer neden ise Cumhurbaşkanlığı seçiminin bu tarihte yapılarak Recep Tayyip Erdoğan'ın göreve başlaması ve halen bu görevi sürdürüyor olmasıdır.

Suç tiplerinden terör örgütü propagandası suçunun sadece 2014-2017 yıllarını kapsamasının nedeni ise 2017 yılından sonra Adalet Bakanlığının bu suça ilişkin verileri açıklamamasından kaynaklanmaktadır.

Rapor içeriğinde detaylı hukuki değerlendirme ve yorumlardan ziyade istatistiklerin bütünlüklü bir bakış açısından ne anlam ifade ettiğini göstermek ve dönemsel olarak yaşanan değişimlerin siyasal gelişmelerle olan bağlantısına dikkat çekmek amaçlanmaktadır.

Raporda düşünce ve ifade özgürlüğü'nün tüm boyutlarıyla ve derinlemesine incelenmesinden ziyade Gezi direnişinden bugüne Türkiye'de ifade özgürlüğü hakkı ihlallerinin artışı ve yoğunluğunun resmi rakamlarla bütünlüklü olarak ortaya konulması amaçlanmıştır.

1 Raporda, 2014-2020 yılları arasında gerçekleştirilen ifade özgürlüğü kapsamındaki bireysel ve/veya toplu düşünce ve ifade açıklamalarına ilişkin olarak yürütülen soruşturmalar ile kamu davalarının özellikle sayısal verilerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Raporda incelenen veri tarihlerinin 2021 yılını içermemesinin sebebi 2021 yılı verilerinin bir sonraki yıl açıklanacak olmasından kaynaklanmaktadır.

2 Sayısal veriler Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nün internet sitesi <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/> den alınmıştır.

A- TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDAKİ SUÇLAR:

1) CUMHURBAŞKANINA HAKARET SUÇU (TCK 299. MADDE) :

TCK'nin 299. maddesinde düzenlenen suç, cumhurbaşkanına hakaret suçudur. 2014 yılına kadar TCK'da böylesi bir suçun varlığı yalnızca hukukçuların bilgisi dahilindeyken, gelinen noktada her yurttaşın bilgi sahibi olduğu hatta şüphelisi ve/veya sanığı olanların sayısının yüz binin çokça üzerinde olduğu bir düzenlemedir.

Recep Tayyip Erdoğan'ın Cumhurbaşkanı olmasından önceki ve sonraki üçer yıllık dönemler karşılaştırıldığında;

2012-2014 yılları arasında 3 yılda açılan soruşturma sayısı 1871 dava sayısı 412'dir. 2015-2017 yılları arasında 3 yılda açılan soruşturma sayısı 66009'dir(35 kat artış) dava sayısı ise 12173'dir (30 kat artış) Bu süre zarfından söz konusu kanun maddesinde herhangi bir değişiklik yapılmamış olup, değişen tek şey cumhurbaşkanı koltuğunda oturan kişinin ismidir. Kriminoloji başta olmak üzere hukukun hiçbir alanının Cumhurbaşkanına hakaret suçunun işlenme sayılarının 3 yıl içerisinde 30-35 kat artmasına dair bir bilimsel açıklaması bulunmamaktadır. Bu sorunsalın tek açıklaması siyaset bilimindedir. 2014 yılında Cumhurbaşkanının değişmesiyle birlikte ülkemizde yaşanan yapısal değişikliklerin yargı üzerindeki sonuçları bizi bu sayısal sonuçlara getirmiştir.

Özellikle 2016 yılı bu suç tipi bakımından da bir önceki yıla oranla katlanarak artışın en fazla yaşandığı yıl olduğu görünmekte ve bu durumun OHAL ilanı ile doğrudan bağlantısı bulunmaktadır. Yine 2016 yılında İstanbul 43. Asliye Ceza Mahkemesi ve Karşıyaka 7. Asliye Ceza Mahkemelerince TCK'nin 299. Maddesinin Anayasanın 10. Maddesindeki "Eşitlik İlkesine" aykırılık içerdiği gerekçesiyle Anayasa Mahkemesine yapmış oldukları ilgili düzenlemenin iptali istemli başvuruları, Anayasa Mahkemesince OHAL ilanından sonra incelenmiş olup siyasi iklimin de etkisiyle hızlıca reddedilmiştir.

2017 yılındaki referandumla birlikte yapılan Anayasa değişikliği sonrasında "Partili Cumhurbaşkanlığı" sistemine geçilmiş olup Cumhurbaşkanının görünüşteki tarafsızlığı da ermiştir. Yapısal değişikliklerin yargı üzerindeki sonuçları bizi bu sayısal sonuçlara getirmiştir. Cumhurbaşkanıyla hakkında eleştirel, olumsuz, aleyhte konuşan, sosyal medyada paylaşım yapan, şarkı söyleyen, kendi arasında sohbet eden kim varsa haklarında tutuklama kararı verilmekte veya soruşturma, kovuşturma açılarak bir korku iklimi yaratılmak amaçlanmaktadır.

2014-2020 yılları arasında toplamda 160.165 soruşturma ve 35507 kamu davası açılmış olup, bu davalarda 38.608 kişi yargılanmıştır.

**RECEP TAYYIP ERDOĞAN'IN CUMHURBAŞKANLIĞI DÖNEMİNDE
TÜRKİYE'DE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DEĞERLENDİRME RAPORU (2014- 2020)**

SORUŞTURMA EVRESİNDE VERİLEN KARAR TÜRLERİ								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Toplam
TAKİPSİZLİK	184	1567	7091	5234	7128	9905	9166	40275
KAMU DAVASI	110	2076	3999	5281	4880	11371	7790	35507
DİĞER	388	3569	27164	10024	14107	14790	14341	84383
								160165

Cumhurbaşkanına hakaret suçlamasıyla bugüne kadar yüzlerce insan tutuklanmış, cezaevlerinde diğer suç tiplerinden ayrı Cumhurbaşkanına hakaret koğuşları açılmıştır. 2020 yılına kadar sayısal verilerde katlanarak artış gözlenmiş olup sadece 2020 yılında bir önceki yıl verilerinden bir miktar eksilme yaşanmıştır. Bunun nedeni ise ifade özgürlüğünün alanının genişlemesi değil aksine yurttaşlarda gözaltına alınma ve tutuklanma korkusunun yaygınlaşmış olması, Cumhurbaşkanıyla ilgili konuşma, paylaşım ve benzeri şekillerde ifadelerden sakınma ve hatta oto sansürün gelişmesinin etkisi olduğu gözlemlenmektedir.

MAHKEMELERCE VERİLEN KARAR TÜRLERİ								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Toplam
MAHKUMİYET	40	238	886	2099	2462	3831	3325	12881
HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI	19	151	720	1660	2039	3939	3385	11913
BERAAT	25	120	544	873	1114	1649	1335	5660
DİĞER	57	169	432	519	655	1462	1396	4690
								35144

Cumhurbaşkanına hakaret suçu bakımından önemli bir diğer konu ise TCK'nin 299. Maddesinde bu suçtan kaynaklı kamu davası açılmasının Adalet Bakanlığının iznine tabi olmasına ilişkindir. Görünüşte, ilgili düzenlemenin her ne kadar ifade özgürlüğü bakımından koruyucu bir nitelik içerdiği belirtiliyor ise de uygulamada durum bunun tam aksidir.

YARGILANAN KİŞİ SAYISI							
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Toplam
132	1954	4189	6033	5233	12298	8769	38608

Adalet Bakanlığı ifade özgürlüğü bakımından koruyucu bir işlev görmek yerine önüne gelen her dosyada noter gibi hareket ederek savcılıkların her izin talebini neredeyse istisnasız kabul etmektedir. Adalet Bakanlığı bununla da yetinmemekte olup izin verdiği tüm davalarda yargılama aşamasında mahkemelere sürekli olarak resmi yazı göndererek davanın akıbeti hakkında bilgi istemek suretiyle mahkemeler üzerinde baskı oluşturmaktadır.

2) TÜRK MİLLETİNİ, TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLETİNİ, DEVLETİN KURUM VE ORGANLARINI AŞAĞILAMA SUÇU (TCK 301. MADDE) :

TCK'nin 301. maddesi hem yasal düzenlemenin içeriği hem de uygulamada sıkça sorunlar yaşanmasına sebebiyet veren bir diğer düzenlemedir. Avrupa Birliği ile yürütülen müzakereler sürecine paralel olarak 2008 yılında yapılan yasal değişiklik sonrasında soruşturma ve dava sayılarında kısmen yaşanan düşüş, 2016 yılı itibariyle hızla yükselmiştir.

SORUŞTURMA EVRESİNDE VERİLEN KARAR TÜRLERİ								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	TOPLAM
KAMU DAVASI	207	317	561	834	915	1610	819	5263
DİĞER	852	808	3983	3094	4876	5167	5039	23819
TAKİPSİZLİK	924	1085	2562	2198	3764	6797	6678	24008
								53090

2014-2015 yıllarında soruşturma sayısı toplam 4193, karar verilen dava sayıları 295 iken 2016-2018 yıllarında soruşturma sayısı 49896, karar verilen dava sayıları 8327 olmuştur. Soruşturma sayılarında 12 kat, karar verilen dava sayılarında 28 kat artış yaşanmıştır.

MAHKEMELERCE VERİLEN KARAR TÜRLERİ								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	TOPLAM
MAHKUMİYET	40	28	91	166	216	342	268	1151
HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI	22	32	73	139	256	370	302	1194
BERAAT	45	26	59	79	138	202	126	675
DİĞER	55	47	70	179	214	312	284	1161
TOPLAM	162	133	293	563	824	1226	980	4181

2020 yılına kadar katlanarak artış gözlenmiş olup sadece 2020 yılında bir önceki yıl verilerinden bir miktar eksilme gözlemlenmiş. Bu nedeni ise Cumhurbaşkanına hakaret suçlarındakine benzer şekilde ifade özgürlüğünün alanının genişlemesi değil insanlarda gözaltına alınma ve tutuklanma korkusunun yaygınlaşmış olması, kişilerin kendilerini ifade etmekten sakınır hale gelmesinin etkisi olduğu gözlemlenmektedir.

YARGILANAN KİŞİ SAYILARI							
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	TOPLAM
163	188	483	754	777	1433	791	4589

3) HALK ARASINDA KORKU VE PANİK YARATMAK AMACIYLA TEHDİT SUÇU (TCK 213. MADDE) :

Raporda yer alan diğer suçlara oranla bu suç bakımından yıllar içerisinde açılan soruşturma ve dava sayılarındaki değişim neredeyse yok denecek düzeyde iken 2020 yılında soruşturma sayıları birden bire altı kat artış yaşandığı gözlemlenmiştir.

SORUŞTURMA EVRESİNDE VERİLEN KARAR TÜRLERİ			
	SORUŞTURMA	TAKİPSİZLİK	KAMU DAVASI
2014	226	148	47
2015	396	200	131
2016	396	193	151
2017	480	228	147
2018	330	153	107
2019	347	170	91
2020	1757	1173	163
TOPLAM	3932	2265	837

Belirli dönemlerde belirli suçlarda yaşanan benzeri ani artışlarda olduğu üzere, farklı suçlar bakımından sürekli yaşanan artışlar, kamuoyunda ve uluslar arası alanda gelişen tepkiler yargıda dönemsel tercih değişikliklerine yol açmaktadır.

MAHKEMELERCE VERİLEN KARAR TÜRLERİ				
	MAHKUMİYET	BERAAT	HAGB	DİĞER
2014	20	21	9	47
2015	32	23	9	21
2016	37	41	15	24
2017	72	66	19	20
2018	35	53	17	28
2019	46	46	23	17
2020	19	72	15	15
TOPLAM	261	322	107	172

Bu suç tipi bakımından en çok karşılaşılan vakaların en fazla sosyal medya platformları üzerinden yapılan paylaşımlarla bağlantılı olduğu değerlendirilmektedir.

YARGILANAN KİŞİ SAYILARI							
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	TOPLAM
88	103	155	128	106	100	153	833

4) SUÇ İŞLEMENE TAHRİK SUÇU (TCK 214. MADDE) :

Özellikle 2016 yılında ciddi bir artış yaşanmış bunun sebebi de OHAL ilanı ve sonrasında özellikle sosyal medya paylaşımlarına yönelik bu madde gerekçesiyle soruşturmaların yoğunlaşması olduğu gözlemlenmiştir.

SORUŞTURMA EVRESİNDE VERİLEN KARAR TÜRLERİ			
	SORUŞTURMA	TAKİPSİZLİK	KAMU DAVASI
2014	627	321	201
2015	923	422	206
2016	1350	273	700
2017	708	287	217
2018	935	315	283
2019	876	385	243
2020	731	302	262
TOPLAM	6150	2305	2112

Konuya ilişkin haber taramaları ve örnek kararlar incelendiğinde suçlamaların özellikle toplumda infial yaratan olaylar sonrasında yurttaşların demokratik tepkileri göstermek ve Anayasal özgürlüklerini kullanmak için yapılmak istenen basın açıklamaları ve eylemlere yapılan sosyal medya çağrıları ile olaylara gösterilen tepkiler olduğu gözlemlenmiştir.

MAHKEMELERCE VERİLEN KARAR TÜRLERİ				
	MAHKUMİYET	BERAAT	HAGB	DiĞER
2014	14	85	13	66
2015	30	61	26	62
2016	49	75	26	406
2017	61	72	33	237
2018	57	139	41	78
2019	42	110	47	192
2020	38	92	36	29
TOPLAM	291	634	222	1070

Bu suç tipi bakımından gerek açılan dava sayılarının oranları gerekse mahkumiyet kararlarının oranları göz önünde bulundurulduğunda asıl amaçlananın kişilerin hapis cezasıyla cezalandırılmasından çok olaylara yönelik tepkilerin azalmasını sağlamak için gözdağı vermek olduğu kanısına varılmıştır.

YARGILANAN KİŞİ SAYISI							
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	TOPLAM
125	166	800	301	270	215	249	2126

5) SUÇU VE SUÇLUYU ÖVME SUÇU (TCK 215. MADDE) :

Veriler incelendiğinde 2016 ve 2019 yıllarında artış söz konusu. Önce OHAL ilanının ve sonrasında partili cumhurbaşkanlığına geçişle birlikte bu suç tipi bakımından geçmiş yıllara oranla artış yaşanmıştır.

SORUŞTURMA EVRESİNDE VERİLEN KARAR TÜRLERİ			
	SORUŞTURMA	TAKİPSİZLİK	KAMU DAVASI
2014	1790	673	346
2015	1455	504	584
2016	3170	807	1202
2017	2727	1003	792
2018	2394	874	657
2019	4119	2036	900
2020	2139	800	555
TOPLAM	17794	6697	5036

MAHKEMELERCE VERİLEN KARAR TÜRLERİ				
	MAHKUMİYET	BERAAT	HAGB	DİĞER
2014	17	261	19	804
2015	38	165	23	304
2016	53	282	38	583
2017	249	380	100	562
2018	135	410	99	341
2019	144	517	149	502
2020	69	313	81	210
TOPLAM	705	2328	509	3306

Konuya ilişkin haber ve örnek kararlar incelendiğinde suçlamaların özellikle toplumda tanınmış, ülke siyasi tarihinin önemli ve muhalif siyasi figürlerinin (Deniz Gezmiş, Mahir Çayan, İbrahim Kaypakkaya vb) fotoğrafları ve sözleriyle ilgili yapılan sosyal medya paylaşımlarıyla ilgili olduğu gözlemlenmiştir.

YARGILANAN KİŞİ SAYISI							
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	TOPLAM
903	635	1533	1118	895	897	687	6668

Bu suç tipi bakımından gerek açılan dava sayılarının oranları gerekse mahkumiyet kararlarının oranları göz önünde bulundurulduğunda asıl amaçlananın kişilerin hapis cezasıyla cezalandırılmasından çok olaylara yönelik tepkilerin azalmasını sağlamak için gözdağı vermek olduğu kanısına varılmıştır.

6) HALKI KİN VE DÜŞMANLIĞA TAHİRİK VEYA AŞAĞILAMA SUÇU (TCK 216. MADDE) :

Bu suç tipi bakımından incelenen dönem içerisinde her yıl düzenli ve ciddi sayıda artış gözlenmiştir. Düşünce ve ifade özgürlüğü çerçevesindeki suçlamalar arasında en yoğun adli işlem yapılan suçlamalardan biri olarak öne çıkmaktadır.

SORUŞTURMA EVRESİNDE VERİLEN KARAR TÜRLERİ			
	SORUŞTURMA	TAKİPSİZLİK	KAMU DAVASI
2014	2298	1226	260
2015	3941	1576	515
2016	4460	1584	1075
2017	7572	2791	1548
2018	11742	5239	1881
2019	15044	7387	2300
2020	20710	10906	2064
TOPLAM	65767	30709	9643

Konuya ilişkin haber ve örnek kararlar incelendiğinde suçlamaların özellikle siyasi iktidarın uygulamalarına ve politikalarına karşı gösterilen tepkiler, ülkede işlenen suçlara ve faillerine yönelik cezasızlık politikasına ilişkin itirazlar ve yaşanan olaylara ilişkin kişisel yorumlar içeren sosyal medya paylaşımlarda yoğunlaştığı görülmektedir.

MAHKEMELERCE VERİLEN KARAR TÜRLERİ				
	MAHKUMİYET	BERAAT	HAGB	DiĞER
2014	20	95	30	132
2015	68	178	53	83
2016	111	192	52	154
2017	183	543	200	188
2018	222	696	270	261
2019	256	1149	392	322
2020	317	899	334	288
TOPLAM	1177	3752	1331	1428

Bu suç tipi bakımından gerek açılan dava sayılarının oranları gerekse mahkumiyet kararlarının oranları göz önünde bulundurulduğunda asıl amaçlananın kişilerin hapis cezasıyla cezalandırılmasından çok olaylara yönelik tepkilerin azalmasını sağlamak için gözdağı vermek olduğu kanısına varılmıştır.

YARGILANAN KİŞİ SAYISI							
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	TOPLAM
261	367	963	1400	1700	2222	2056	8969

7) TOPLANTI ve GÖSTERİ YÜRÜYÜŞLERİ KANUNUNA MUHALEFET SUÇU (2911 SAYILI KANUN) :

Öncelikle açılan dava ve verilen mahkumiyet kararları bakımından incelendiğinde, açılan dava sayısının 2015 yılında bir önceki yıla oranla 1.5 kat arttığı, devam eden 2016 yılından itibaren düşüşe geçtiği ve yaklaşık 4 kat azaldığı, verilen mahkumiyet kararları bakımından ise 2014 yılı itibariyle sayısal olarak yükselişe geçtiği 2018 yılı rakamları ile arasında 3.5 kat gibi bir fark olduğu gözlemlenmektedir.

SORUŞTURMA EVRESİNDE VERİLEN KARAR TÜRLERİ								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	TOPLAM
TAKİPSİZLİK	8971	7948	5698	3356	2039	1977	2197	32186
KAMU DAVASI	13370	19274	12337	6515	4837	3962	3171	63466
DiĞER	3810	4046	3541	1831	1852	1392	1402	17874
								113526

2016 yılı itibariyle ne dava sayısının ne de mahkumiyet kararlarının düşüşe geçmesinin "Türkiye'de demokratikleşme" adı altında olumlu bir tablo olarak okunmasına imkan bulunmamaktadır. Zira 2015 yılında kamuoyunda "İç Güvenlik Paketi" olarak bilinen, akabinde yasalaşan 6638 Sayılı Kanun ile 2911 Sayılı Kanunda yapılan değişiklikler ile, Yasa'nın tanıdığı hakların fiilen kullanımını yasaklandığı söylenebilir.

MAHKEMELERCE VERİLEN KARAR TÜRLERİ								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	TOPLAM
MAHKUMİYET	664	1478	2306	1749	2341	2002	1389	11929
HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI	1174	1725	1687	1660	1323	1325	542	9436
BERAAT	8478	6309	5685	5558	5329	4968	2975	39302
DiĞER	11434	5092	4242	3265	2974	2370	1755	31132
								91799

Zira kolluğa verilen yetkinin Ceza Muhakemesi Kanunu'ndaki güvencelere rağmen olağanüstü artırılması, yurttaşların 2911 Sayılı Yasa ile güvencelenen haklarını kullanmaktan feragat etmelerine yol açmıştır. Yine 2016 yılında 15 Temmuz sonrasında ilan edilen Olağanüstü Halde KHK'ler eliyle bir yandan Kanunlarda yapılan değişiklikler diğer yandan her türlü barışçıl gösterinin kolluk kuvvetlerinin yoğun şiddetle bastırılması ve engellenmesiyle bu hakkın kullanımını imkansız hale getirmiştir.

YARGILANAN KİŞİ SAYISI							
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	TOPLAM
20390	20082	15292	10686	6608	5655	4810	83523

8) TERÖR ÖRGÜTÜ PROPAGANDASI YAPMA SUÇU (TMK 7/2 MADDESİ) :

2017 yılından itibaren bu suç tipine ilişkin verilerin yayınlanması sonlandırılmış olup bu nedenle inceleme 2014-2017 rakamları ile sınırlıdır. 2014-2015 yıllarında karar verilen dava sayısı 24.976 iken 2016-2017 yıllarında bu sayı 33.982'ye yükselmiştir. Bu artış yaklaşık %36 olup yine 2016 OHAL ilanı sonrası döneme denk düşmektedir.

MAHKEMELERDE VERİLEN KARAR TÜRLERİ					
	2014	2015	2016	2017	TOPLAM
MAHKUMİYET	669	1728	3195	6162	11754
HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI	1010	1645	1966	3395	8016
BERAAT	878	2843	4492	5202	13415
DİĞER	12114	4089	4166	5404	25773
					58958

2017 yılı itibariyle suç tipi yönünden adli ve adalet istatistiklerinin açıklanmıyor oluşu dahi başlı başına hak ihlalinin yoğunluğunu ve sürekliliğini açıkça ortaya koymaktadır. Konuya ilişkin haber ve örnek kararlar incelendiğinde suçlamaların özellikle toplantı ve gösteri yürüyüşleri sırasında atılan sloganlar, yapılan konuşmalar, taşınan bayrak ve flamalar ile sosyal medya paylaşımlarından kaynaklı yoğunluk gösterdiği görülmektedir. Gerek toplantı ve gösteri yürüyüşleri gerekse sosyal medya paylaşımlarının içeriklerinin ise özellikle Kürt sorunuyla ilgili düşünce ve görüş açıklamalarından ibaret olduğu bilinmektedir.

YARGILANAN KİŞİ SAYISI				
2014	2015	2016	2017	TOPLAM
15815	13608	12199	24585	66207

Yargılamalar sonucunda verilen mahkumiyet oranlarının ve yargılanan kişi sayılarının yüksekliği başlı başına bu suç maddesinin toplumsal muhalefetin özellikle Kürt sorunu başlığında siyasi iktidarın politikalarına ve uygulamalarına karşı tepki göstermemesini sağlamak amacıyla sopa olarak kullanıldığını açıkça ortaya koymaktadır.

9) ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI İHLALLERİ:

A) İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ HAK İHLALLERİ

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	TOPLAM
8	21	5	10	261	570	605	1480

Anayasa Mahkemesinin gerek ifade özgürlüğü hakkına gerekse toplantı ve gösteri yürüyüşü haklarına ilişkin yaptığı bireysel başvuru incelemelerinde 2018 yılı itibariyle dosyaları gündeme almaya başladığı ve tarih itibariyle ihlal tespitlerinin katlanarak arttığı hususu sabittir. Mahkeme önünde binlerce dosya inceleme sırası beklemekte olup önümüzdeki yıllarda bu sayıların artmaya devam edeceği de tartışmasızdır.

B) TOPLANTI ve GÖSTERİ YÜRÜYÜŞÜ HAKKI İHLALLERİ

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	TOPLAM
0	2	0	1	30	53	123	209

10) AİHM KARARLARI İHLALLERİ:

A- İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ HAKKI İHLALLERİ

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	TOPLAM
24	10	7	16	40	35	31	163

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) ifade özgürlüğü ile toplantı özgürlüğü haklarına ilişkin ihlal kararı verilen dosya sayısının az olmasının asıl nedeni Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuruların uzun yıllar boyunca sonuçlandırılmayarak AİHM önüne henüz taşınamamış olmasından kaynaklanmaktadır. Bir diğer neden ise Anayasa Mahkemesi tarafından 2018 yılı itibariyle verilmeye başlanan ihlal kararlarıyla birlikte AİHM'e yapılacak olan başvuruların kısmen de olsa önünün alınmış olmasıdır. Üçüncü bir neden olarak ise AİHM'in de yapılan başvuruları uzun yıllar boyunca bekleterek dosyalarla ilgili karar vermemesi sıralanabilir.

B- TOPLANTI ÖZGÜRLÜĞÜ HAKKI İHLALLERİ

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	TOPLAM
2	7	5	9	11	2	11	47

C) SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Her yıl belli suç tiplerinde ciddi oranda artış yaşandığı, yargının çeşitli dönemlerde farklılaşan tercihlerini ortaya koymakta. Yargının neredeyse her yıl belli bir suç tipine daha fazla yoğunlaştığı ve öne çıktığı rakamlardan görülmektedir. Aşağıda suç tiplerine bakıldığından her suçun belirli bir yılda diğer yıllara oranla kendi içerisinde ciddi bir artış yaşadığı görülmektedir.

2015 yılında;

TCK 299 BAKIMINDAN SORUŞTURMA EVRESİNDE VERİLEN KARAR TÜRLERİ

	TAKİPSİZLİK	KAMU DAVASI	DİĞER	TOPLAM
2014	184	110	388	682
2015	1567	2076	3569	7212

2016 yılında;

TCK 214 BAKIMINDAN SORUŞTURMA EVRESİNDE VERİLEN KARAR TÜRLERİ

	TOPLAM	KYOK	KAMU DAVASI
2014	627	321	201
2015	923	422	206
2016	1350	273	700

YARGILANAN KİŞİ SAYISI

2014	125
2015	166
2016	800

2017 yılında;

TCK 216 BAKIMINDAN SORUŞTURMA EVRESİNDE VERİLEN KARAR TÜRLERİ

	TOPLAM	TAKİPSİZLİK	KAMU DAVASI
2015	3941	1576	515
2016	4460	1584	1075
2017	7572	2791	1548

YARGILANAN KİŞİ SAYISI

2015	367
2016	963
2017	1400

2018 yılında;

TCK 301 BAKIMINDAN SORUŞTURMA EVRESİNDE VERİLEN KARAR TÜRLERİ

	2014	2015	2016	2017	2018
TOPLAM	1059	1125	4544	3928	9555
KAMU DAVASI	207	317	561	834	915
DİĞER	852	808	3983	3094	4876
TAKİPSİZLİK	924	1085	2562	2198	3764

2017 yılında;

SORUŞTURMA EVRESİNDE VERİLEN KARAR TÜRLERİ

	TOPLAM	TAKİPSİZLİK	KAMU DAVASI
2014	1790	673	346
2015	1455	504	584
2016	3170	807	1202
2017	2727	1003	792
2018	2394	874	657
2019	4119	2036	900

2020 yılında;

TCK 213 BAKIMINDAN SORUŞTURMA EVRESİNDE VERİLEN KARAR TÜRLERİ

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
TAKİPSİZLİK	148	200	193	228	153	170	1173
KAMU DAVASI	47	131	151	147	107	91	163
TOPLAM	226	396	396	480	330	347	1757

2911 sayılı kanun uyarınca açılan dava ve soruşturma sayıları 2016 yılı itibariyle azalırken TCK 299 ve 301 ile TMK 7/2 kapsamındaki soruşturma ve dava sayılarında yüksek oranlarda artış yaşanmıştır. Bu rakamsal değişimin temel sebeplerinden ilki 2015 yılında İç Güvenlik Paketi ile birlikte yapılan yasal değişiklikler, 2016 yılında ilan edilen OHAL ve 2017 Anayasa değişikliğiyle yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi adı verilen tek adam rejimidir.

Anayasal ve yasal değişikliklerle getirilen yasaklamalar, polis şiddetinin artması, kitlesel gözaltı, tutuklama gibi uygulamaların yaygınlaşması sebebiyle toplantı ve gösteri yürüyüşleri çerçevesinde hem düzenlenen gösteri sayılarında belirli bir azalma yaşanmış olup, kendisini özellikle sosyal medya üzerinden ifade eden, çeşitli tepkiler gösteren yurttaşlara yönelik TCK 299, TCK 301 ve TMK 7/2 maddeleri çerçevesinde açılan soruşturma ve davalarda yoğun bir artış gözlenmektedir

Raporda toplamda incelenen 8 farklı suç tipinde 2014-2020 yılları arasında düşünce ve ifade özgürlüğü hakları kapsamında toplam 420.424 soruşturma ve 180.822 kamu davası açılmış olup 211.523 kişi yargılanmıştır.

TOPLAM SORUŞTURMA SAYISI	420.424
TOPLAM DAVA SAYISI	180.822
TOPLAM YARGILANAN KİŞİ SAYISI	211.523

adalet için hukukçular

www.hukukotesi.com